

TjänsteutlåtandeDatum:
5 oktober 2011Diariernr:
03-140/2011Handläggare:
Thomas Andersson
thomas.a.andersson@stockholm.seTelefon:
50828031Till
Styrelsen för Stockholm Business Region AB**Strategi för arbetsplatser i Söderort****Stockholm Business Regions förslag till beslut**

Styrelsen för Stockholm Business Region beslutar följande.

1. Anta denna strategi för arbetsplatser i Söderort

Olle Zetterberg

Anna Gissler

Ärendet/ Sammanfattning

Kommunstyrelsen fastställde i april 2010 ärendet Program för utvecklingen i Söderort och Vision för Söderort 2030. Stockholm Business Region har fått deluppdrag kopplade till näringslivsutvecklingen i Söderort. I budgeten för 2009 fick Stockholm Business Region i uppdrag att prioritera insatser för att öka antalet arbetsplatser i ytterstaden. Budget för 2010 innehöll uppdraget att ta fram en strategi för fler företagsetableringar i Söderort. Denna strategi behandlades av styrelsen den 13 april 2010 (Diariernr: 03-49/2010). I samband med det beslutet fastställdes "Handlingsplan Vision Söderort" av Kommunstyrelsen.

Detta ärende innehåller en strategi för arbetsplatser i Söderort. Målsättningen är att dagens cirka 111 000 arbetsställen i Söderort ska öka till omkring 170 000 år 2030. Handlingsplan Vision Söderort innehåller 84 punkter varav 17 direkt berör Stockholm Business Region. Bolaget arbetar med dessa punkter utefter handlingsplanens projektplan.

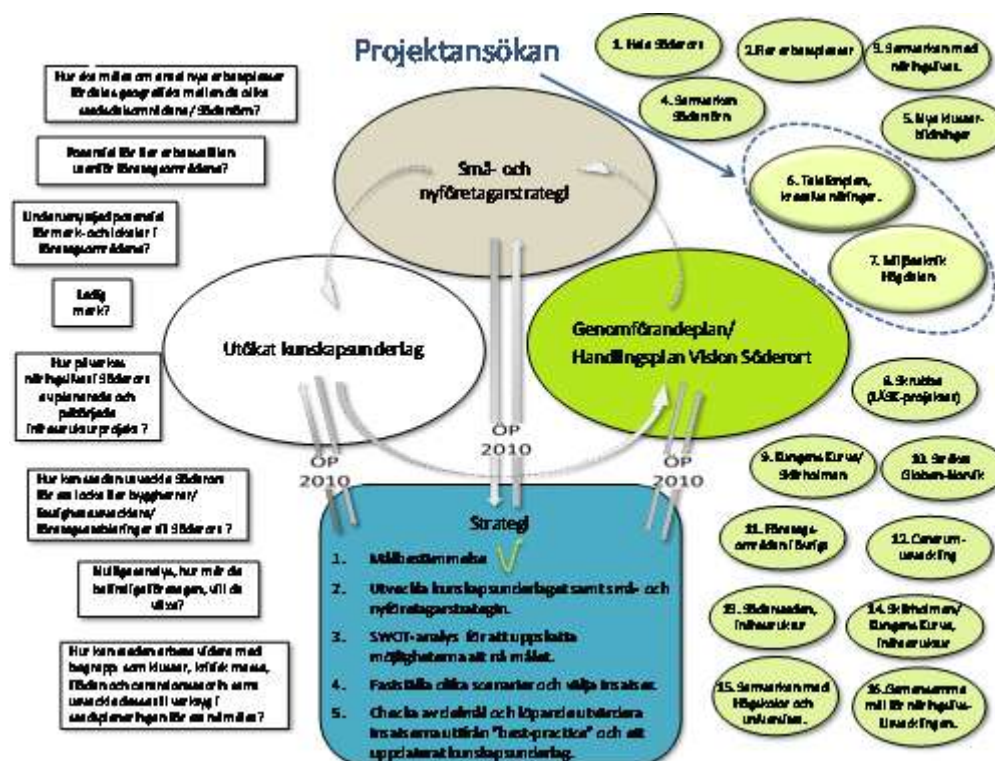
Bakgrund

Program för utveckling av Söderort utgör en fortsättning på en tidigare startad satsning i staden. Det nya programmet har ersatt den tidigare Söderortsvisionen som antogs av kommunfullmäktige 2002 respektive 2004. Programmet utgår från den gällande visionen men också från Vision 2030 – Ett Stockholm i Världsklass och Översiktsplan 2010.

Ambitionen i den tidigare Söderortsvisionen var att 20 000 nya arbetsställen skulle tillkomma i Söderort. I Program för utveckling av Söderort har målet reviderats och formuleras nu som en kvot mellan andelen dagbefolkning och nattbefolkningen som år 2030 ska vara 0,9. År 2009 var denna kvot 0,78 enligt USK. Givet den befolkningsökning som antas fram till 2030 innebär detta att omkring 60 000 nya arbetsställen behöver tillkomma till 2030. Hittills har det i den tidigare visionen uppsatta målet om 20 000 nya arbetsställen inte uppnåtts samtidigt som dagbefolkningen har ökat. Ytterligare insatser bedöms därför krävas för att nå målet i Söderortsvisionen.

Målsättningen bör betraktas i ljuset av att balansen mellan antal boenden och antal arbetsplatser i Söderort är ojämn. Det finns idag långt fler boende än arbetsplatser vilket leder till ökad trängsel i kollektivtrafiken och på genomfartslederna i Stockholm, i synnerhet på morgnar och kvällar när människor tar sig mellan bostaden och arbetet. Därför är det av flera skäl angeläget att öka antalet arbetsplatser i Söderort.

Under 2011 har en fördjupad förstudie genomförts kring de förutsättningar som redan finns på plats och hur de tyngdpunkter och stadsutvecklingsområden som översiktsplanen har visat kan utvecklas samt att ta tillvara på den tillväxt som finns i Stockholmsregionen. Förstudien tydliggör att näringslivsutveckling är ett sammansatt projekt med många kopplingar till olika intressenter inom och utom staden. Arbetssättet för förstudien framgår av bilden nedan.

Områdesbeskrivning

Befolkning

Söderort har 318 000 invånare vilket är fler än i Inre staden som har en befolkning på ca 315 000 medan Västerort befolkas av ca 214 000 invånare. Söderort har haft en gynnsam befolkningsutveckling de senaste åren jämfört med Västerort både i fråga om folkmängd och i befolkningsstruktur. Till 2030 väntas invånarantalet öka till cirka 375 000 i Söderort.

Söderort har haft en kraftigare ökning av inflyttare samtidigt som andelen som stannar kvar i Söderort av dem som byter bostad har ökat. Befolkningstillväxten i Söderort har därför varit särskilt stark de senaste tre åren då tillväxttakten har varit snabbare än i alla jämförda områden Västerort, Inre staden, länet och riket. Söderort är också det enda område där andelen invånare i arbetsför ålder 20-64 år har ökat samtidigt som både andelen och antalet i pensionsåldern har minskat. Inre staden har den högsta andelen 20-64-åringar och lägst andel barn. Arbetskraftens utbildningsnivå är också något högre i Söderort än Västerort, men klart lägre än i Inre staden. Hägersten-Liljeholmen utmärker sig med en arbetskraft som har större andel eftergymnasial utbildning än staden i stort.

Bostäder

Bebyggelsen i Söderort är blandad men med tydlig funktionsuppdelning mellan företagsområden och bostadsområden. Större delen av bebyggelsen är uppförd efter andra världskriget och

planerad som separata stadsdelar där varje stadsdel är centrerad runt en tunnelbanestation med ett eget närcentrum.

Befolkningsstrukturen och dess utveckling beror till stor del på det befintliga bostadsbeståndet och på hur många och vilken typ av bostäder som byggs. Både Söderort och Västerort domineras av flerbostadshus även om andelen småhus i Västerort är högre. Under de senaste åren har antalet färdigställda nya bostäder varit stort i Söderort, vilket till stor del förklarar den stora folkökningen i området. Det förklarar också till viss del den förtätning som skett i området eftersom det i nya bostäder ofta i genomsnitt flyttar in fler personer än vad som bor i befintliga lägenheter.

Arbetsplatser

Samtidigt som befolkningstillväxten har varit stark i Söderort har utvecklingen av antal arbetsplatser och antalet personer som arbetar i området, oavsett var de bor, haft en svagare utveckling än i Västerort. Antalet arbetsställen i Söderort är emellertid cirka 2 000 fler än i Västerort. Det kan noteras att förvärvsfrekvensen för Söderortsborna ändå är betydligt högre än i Västerort. Jämfört med Inre staden är Söderorts förvärvsfrekvens något lägre.

För att dagbefolkningen ska uppgå till minst 90 procent av nattbefolkningen i Söderort erfordras ytterligare 27 000 arbetsplatser (år 2009). Uppdelat på stadsdelsområden är Skarpnäck det område som behöver flest nya arbetsplatser (+10 700) för att nå måluppfyllelse, medan målet redan är uppfyllt i Hägersten-Liljeholmen.

Arbetsplatsernas fördelning på olika näringsgrenar ser likartad ut för Söderort och Västerort, men skiljer sig åt från Inre staden. I både Söderort och Västerort domineras arbetsplatserna av handel. Det som skiljer Söderort är större andelar inom vård och omsorg och byggverksamhet. Västerort har större andel av tillverkningsindustri samt mer betoning på informations- och kommunikationssektorn.

	Antal arbetsställen efter storlek								Ast tot	Anställda
	0anst	1-2anst	3-9anst	10-19anst	20-49anst	50-249anst	250-999anst	1000-2999anst		
Tillverkning o ind	208	218	81	47	38	24	2	0	618	5512
Byggande	669	766	213	130	88	22	2	0	1890	9514
Handel	494	735	398	190	126	34	1	0	1978	13475
Transporter	294	308	66	49	36	18	4	0	775	6411
Hot, rest. uh	481	449	115	44	20	7	0	0	1116	3391
Utbildn, forskning o utv	521	725	154	104	74	19	3	0	1600	8714
Vård o omsorg	68	182	62	51	41	25	4	0	433	7204
Finans o fastighet	251	244	43	26	9	7	1	0	581	2447
Företagstjänster	329	407	85	57	49	32	4	1	964	12101
ICT	242	433	91	45	29	21	7	0	868	8649
Övrigt	640	403	76	26	26	7	0	0	1178	3285
Summa	4197	4870	1384	769	536	216	28	1	12001	80703

Trygghet

Jämfört med Västerort upplever Söderortsborna sitt område som tryggare när det gäller stölder, inbrott och våld. Den senaste medborgarundersökningen från 2010 tyder på att otryggheten är större i Västerort när det gäller att vistas utomhus efter mörkrets inbrott.

Närservice

Söderort har en lägre andel invånare som är nöjda med närservice som bank, hälso- och sjukvård, apotek och kommersiell service än i Inre staden och i Västerort. Det som ändå är positivt för Söderort är att andelen nöjda har ökat.

Söderort erbjuder flera stadsdelar med attraktiva boendemiljöer, som nämnt tidigare finns det ett tydligt underskott på arbetsställen och då speciellt inom den kunskapsintensiva delen av arbetsmarknaden. De senaste åren har antalet bostäder ökat medan antalet arbetsplatser inte har följt samma utveckling. Det här leder till att många som bor i Söderort och på Södertörn har sin arbetsplats på norra sidan om snittet Mälaren-Saltsjön. Pendlingsanalyser visar ett tydligt överskott i nordlig riktning på morgonen och sydlig riktning på eftermiddagen vilket leder till köbildning och långa restider. Näringslivsutvecklingen är starkare i andra delar av staden.

Regionen har flertalet planerade och påbörjade infrastrukturprojekt som vid färdigställande kommer att stärka infrastrukturen i hela den funktionella regionen. Detta bör ställas mot att prognoserna spår en

kraftig befolkningstillväxt i regionen. År 2025 beräknas en miljon människor bo inom Stockholms stads gränser, och befolkningen i hela regionen närmar sig samtidigt 3,5 miljoner invånare. I de kunskapsunderlag som arbetades fram i samband med Cederschiöldsöverenskommelsen räcker infrastruktursatsningarna bara till att hålla jämna steg med det ökade transportbehovet.

Områdets struktur och potential

Näringslivet i Söderort kan delas upp i ett antal ringar som förändras beroende på närheten till innerstadens mer tätbefolkade område. I den första ringen finns företagsområdena som Liljeholmen, Slakthusområdet, Globen och Hammarby. Där har det skett en naturlig kontorisering och bostadsbyggnationen av tidigare tyngre verksamhetsområden. Liljeholmen tillhör ett av Stockholms historiskt sett intressanta företagsområden med föregångare som Liljeholmens Stearinljus och det som senare blev Atlas Copco.

I den andra ringen finns företagsområdena som Telefonplan, Västberga, Årsta Partihallar, Årstaberget och Årsta Park. Där är det viktigt att värna om möjligheten till innerstadsnära lägen för transporter och service, men också billigare lokaler för exempelvis nystartade företag.

I den tredje ringen finns företagsområdena som Sättra, Skärholmen, Högdalen, Farsta och Skarpnäck. Dessa områden är en naturlig hemvist för lättare tillverkning och lagerverksamhet, men också för verksamheter som måste finnas, men som ingen vill ha i närheten av sina bostäder. I högdalen finns exempelvis ett stort tekniskt försörjningsområde med kraftvärmeverket i centrum.

Vid planeringen av nya bostadsområden vill Stockholms Business Region påminna om att ta hänsyn till befintliga företag och inte lägga bostäder på så sätt att näringslivets förutsättningar allvarligt försämras. Däremot är bolaget ytterst positivt till fler bostäder i Stockholm då byggföretag skapar arbetstillfällen inte bara vid själva bygget, utan även hos underleverantörer. Fler bostäder ger också bättre möjlighet för företag att etablera sig i Stockholmsregionen.

Nya stadsutvecklingsområden ska också planeras med lokaler i bottenvåningarna för att ge plats åt service och arbetsplatser integrerat med bostäder.

Frågan är även hur efterfrågan ser ut på befintligt lokalbestånd i Söderort. Stockholm Business Region Development genomförde hösten 2010 en mindre analys av utbudet av lediga lokaler i Söderort tillsammans med Objektvision. Analysen visar att det finns ett ledigt bestånd och att efterfrågan på lokaler i Söderort är lägre än efterfrågan på lediga lokaler i resten av staden och även i förhållande till snittet för riket. Som nämnts tidigare visar statistik från USKAB att andelen kunskapsintensiva arbetsplatser är lägre för Söderort jämfört med snittet för staden i helhet. Samtidigt finns det stora skillnader mellan olika delar av Söderort där Liljeholmen, som ett av stadens arbetstätaste områden inom den kunskapsintensiva näringen, utmärker

sig och kan inspirera stadsutvecklingsprojekt med näringslivsfokus i andra delar av Söderort.

Gemensamt för Söderorts företagsområden är att det är viktigt med utvecklingen av infrastruktur som Spårväg Syd, bussförbindelser, Förbifart Stockholm, men också inriktning mot vissa branscher som redan idag finns representerade i området såsom mat, kultur/evenemang, design, fackhandel och service. En prioriterad insats är upprustningen av stadens företagsområden för att kunna erbjuda företagsområden i världsklass.

Området i och runt Söderort är idag en av Sveriges största detaljhandelsplatser. Söderort är även hem till mässor och inomhusarenor där några av Sveriges största utställningar, konserter och sportevenemang går av stapeln. Stora mängder av konsumenter och besökare gör Söderort till en attraktiv plats för utländska företagsetableringar inom detaljhandel och turism. Söderort kan också vara intressant för företag inom logistiksektorn, inte minst mot bakgrund av de planerade infrastrukturinvesteringarna. En hamnetablering i Norvik ger nya möjligheter för Söderort och Södertörn. Vad gäller mer kunskapsdrivna utländska investeringar kan närheten till life science klustret i Flemingsberg och ett framväxande designkluster vid Telefonplan ge möjligheter för etableringar i Söderort. Idrott och hälsa är ett fokusområde runt Farsta som stärker den stadsdelens profil även i näringslivs- och arbetsmarknadshänseende.

Strategi

Utgångspunkter

Utgångspunkten för denna strategi är att på bred front tillsammans med boende och företag i Söderort arbeta mot målsättningen att göra Söderort mer attraktivt som lokaliseringsort. Målsättningen kan brytas ned i ett antal konkreta delprojekt som syftar mot målet.

Det är viktigt att se hur Söderort samspelar med grannkommunerna till Stockholm på Södertörn. Strategin utgår därför från ett perspektiv som sträcker sig utanför stadens gränser, inte minst eftersom en tillväxt av arbetsplatser söder om Söderort får positiva effekter på pendlingsmönster även om det inte nödvändigtvis ger effekter på förhållandet mellan dag och nattbefolkning. Minst lika viktigt som detta är att se näringslivsutvecklingen i ett delregionalt sammanhang där samverkan och utbyte med angränsande kommuner tydliggör erbjudandet för företag och investerare.

Till grund för strategin ligger den kunskap om och det omfattande arbete som bedrivits av Stockholm Business Region Development under ett flertal år i Söderort.

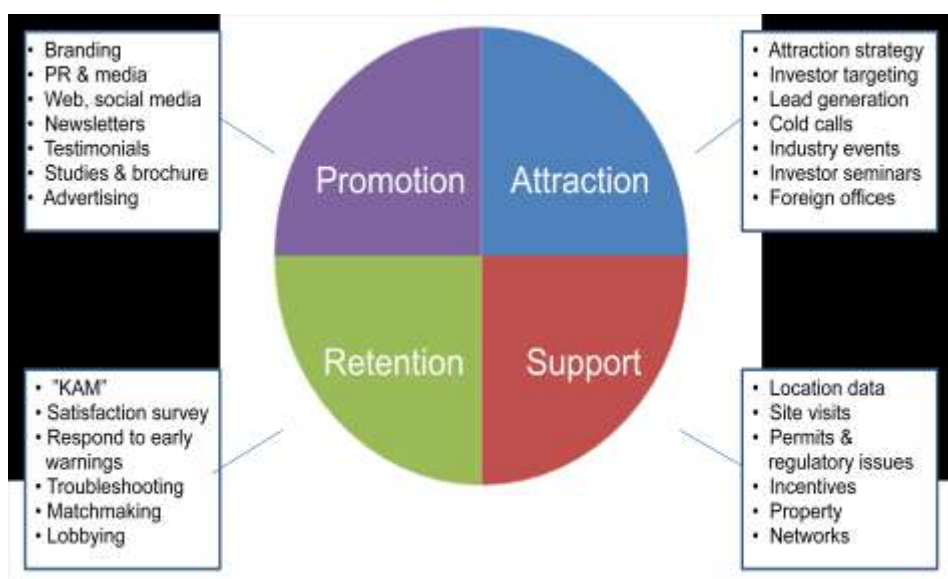
En rad åtgärder som kan bidra till fler arbetsplatser i söderort ligger utanför Stockholm Business Regions ansvarsområden. Hit hör bland

annat utbildningsinsatser och infrastrukturfrågor. Dessa frågor hanteras inom ramen för Söderortsvisionen och projektleds av Stadsledningskontoret. Stockholm Business Region deltar aktivt i det arbetet.

Paketering och samverkan

En sammanhållen och attraktiv paketering av Söderort är av mycket stor betydelse för att höja attraktiviteten och därmed skapa förutsättningar för fler arbetsplatser. Denna paketering ska visa på bredden i hela området och utföras i samverkan med övriga kommuner på Södertörn. Samtliga kommuner är medlemmar i Stockholm Business Alliance och arbetar således redan tillsammans med investeringsfrämjande åtgärder. En lång rad andra samarbeten och samverkansformer finns också, vilket ger en god grund för en gemensam bild.

Med flera aktörer som omfamnar strategin ökar sannolikheten till måluppfyllelse. Särskilt fastighetsägare och akademien är betydelsefulla att involvera i paketeringsarbetet.

Arbetet med paketering utgår från bilden ovan som överskådligt visar hur det investeringfrämjande arbetet bedrivs. Genom att systematiskt arbeta med att sälja in områdets kvaliteter och styrkor förbättras Söderorts möjligheter att attrahera nya arbetsplatser. Lika viktigt är det att se säljarbetet som en hel cirkel där utvärdering och utveckling av budskapet är en levande del av säljprocessen.

Fokusområden och branscher

Denna strategi pekar ut sex geografiska områden med en tydlig prägel där särskilda insatser ska genomföras. Områdena är utvalda dels mot bakgrund av redan pågående processer och fattade beslut, men även på

grund av att områdena har en stark koppling till en bransch som underlättar vidare utveckling.

Telefonplan samlar ett universitet och flera företag inom de kreativa näringarna. Här finns närvaro av akademi och engagerade fastighetsägare som ger förutsättningar för en dynamisk utveckling. Området har stor potential att utvecklas vidare och då huvudsakligen i befintliga byggnader. Stockholm Business Region driver ett projekt vid Telefonplan tillsammans med en rad aktörer.

Globenområdet är väl känt som ett av Skandinaviens största evenemangsområden. Profilen stärks ytterligare genom Stockholmsarenan som invigs 2013. Här finns också en stor och betydelsefull livsmedelsbransch på det angränsande Slakthusområdet. Områdets utveckling är just nu föremål för ett utredningsarbete som kan komma att påverka områdets näringslivsprofil. Stockholm Business Region arbetar med en särskild strategi för besöksnäringen som berör området.

Älvsjö genomgår just nu en förvandling där ett nytt resecentrum och bostäder tillkommer. Samtidigt har stora arbetsgivare lämnat platsen och det finns en hel del outhyrda kontorsytor. Stockholmsmässans närvaro ger Älvsjö en tydlig prägel av stora evenemang och kongresser. Mässans behov av att i framtiden växa är mycket positivt men begränsar samtidigt tillgången på exploateringsbar mark. Stockholmsmässan driver ett projekt som berör utveckling av området.

Högdalen ska enligt fullmäktigebeslut utvecklas till ett miljöteknikcentrum före 2020. Företagsområdet hyser idag verksamheter av varierande storlek med skiftande inriktningar och fungerar som ett traditionellt industriområde. Fastighetsägandet är spritt och det finns ingen närvaro av akademi. Dominerande i området är Fortums förbränningsanläggning och SL:s depå. Närheten till Högdalstoppens friluftsområde begränsar tillgången på utvecklingsbar mark. Under 2012 avser Stockholm Business Region starta ett projekt med uppdraget att samla aktörer i eller med koppling till Högdalen att enas kring en vision som beskriver önskvärd utveckling och hur man ska nå dit.

Farsta och Larsboda har för något för Stockholms stad så ovanligt som relativt stor tillgång på utvecklingsbar mark. Det gäller såväl runt Farsta Centrum som i Larsboda industriområde där den tidigare bergkrossen är under utveckling. Fullmäktige har fattat beslut att Farsta ska ges en tydlig prägel av idrotts- och folkhälsoprofil. Farsta har engagerade fastighetsägare men saknar en tydlig koppling till akademien. Sedan våren 2011 finns ett entreprenörscentrum Farsta Hub invid Farsta Centrum som drivs av Atrium Ljungberg. Stockholm Business Region deltar i styrgruppen för Farsta Hub och är engagerat i utvecklingen av Larsboda.

Kungens Kurva – Skärholmen är norra Europas största detaljhandelsområde där det finns en organisation i vilken både

privata och offentliga aktörer i området ingår. De båda områdena ska knytas samman och utvecklas till en levande förstad med en attraktiv mix av handel, arbete, bostäder, kultur och rekreation. Stockholms stad och Huddinge kommun har under en längre tid samarbetet kring sakfrågor som rör utvecklingen. En gemensam vision för områdets framtida utveckling finns framtagen och beslutad. Stockholm Business Region deltar i styrgruppen och är delfinansiär av projektet.

Företagsområden i världsklass

Av stadens 24 företagsområden finns 14 i Söderort. Den resurs som detta innebär för söderort bör vidareutvecklas av flera skäl. Många företagsområden skapar en geografisk närhet i hela området mellan arbetsplats och bostad. En sådan närhet efterfrågas allt oftare av stadens medborgare. Av de 14 företagsområdena är de flesta lite mindre till storlek räknat, såväl avseende geografisk utbredning som till antalet anställda. Det skapar en närhet mellan företagen i området som ger goda förutsättningar att jobba med profilering av företagsområdet på olika sätt. Med denna lite mindre skala kan ett område dra nytta av att utvecklas till en dynamisk miljö med en tydlig specialitet inom ett relativt begränsat verksamhetsfält. Tillsammans med företagen i respektive företagsområde kommer Stockholm Business Region att beskriva styrkor och utvecklingsvägar för Söderorts företagsområden.

Stockholm Business Region arbetar tillsammans med stadens övriga bolag och förvaltningar regelbundet med upprustningsprojekt kopplat till våra företagsområden. Med relativt små medel genomförs enkla åtgärder som förbättrar företagsområdena. Vilka åtgärder som ska genomföras beslutas i samverkan med företagarna i berört område. Under 2012 avser Stockholm Business Region genomföra upprustningsprojekt i Högdalen och Västberga företagsområden.

Stadsfullmäktige fattade 2007 beslut om riktlinjer för företagsområden. Det är Stockholm Business Regions uppfattning att dessa riktlinjer i allt väsentligt fungerat väl, men att en översyn behöver göras som tydliggör stadens ambitioner med företagsområden och som bättre kopplar till Vision 2030. Under 2012 kommer därför ett arbete startas som definierar vad som kännetecknar ett företagsområde i världsklass.

Mark och lokaler

Den förväntade befolkningsökningen på omkring 75.000 nya invånare ger i sig själv förutsättningar för nya arbetsplatser i Söderort. Inte minst kommer fler invånare innebära att efterfrågan på samhällsservice, handel, sjukvård och liknande ökar. Samtidigt räcker inte detta för att nå målet om fler arbetsplatser. Stadsplaneringen spelar en avgörande roll när det gäller förutsättningarna för nya arbetsplatser på en rad olika sätt, där det kanske tydligaste exemplet är

att förändra användningsområde för mark från verksamheter till bostäder.

Idag har staden tillgänglig mark på tre ställen i Söderort för verksamheter. I Skrubba finns två lediga fastigheter på drygt 4.000 kvm vardera, i Farsta Industriområde / Larsboda finns fem hektar färdig planlagd industrimark och i kvarteret Stillbilden i Högdalens industriområde färdigställer Exploateringskontoret nu tre tomter varav den ena är avsedd för en biogasanläggning. De övriga tomterna kringgärdar biogasanläggningen och är omkring 3.000 kvm stora vardera. Ytterligare mark kan tillkomma i Skrubba men utöver detta finns just nu inga betydande reservat av mark inom Stockholms stad.

Markfrågor är traditionellt viktiga frågor för näringslivsutveckling. För Stockholm reser det en annan typ av utmaningar än vad det gör i de flesta andra kommuner i landet eftersom mark i Stockholms stad är en bristvara. Priset på mark går därmed upp vilket gör det svårt för olika typer av företag att vara verksamma inom stadens gränser. Inom samarbetet Stockholm Business Alliance pågår ett utvecklingsarbete för att marknadsföra hela regionen avseende tillgänglig mark och därmed lättare kunna matcha företag och verksamheter mot tillgänglig mark för olika ändamål. Arbetet syftar bland annat till att ge långsiktiga villkor när en företagare etablerar sig på en plats. Stadens planeringsarbete bör ha motsvarande långsiktighet som utgångspunkt för att underlätta för företagande. I Söderort och på andra platser i staden behöver möjligheter till expansion beaktas för nuvarande och framtida företag som skapar nya arbetstillfällen.

Tillgången på lokaler bedöms som gott i Söderort. På ganska kort varsel finns kontorslokaler och verksamhetslokaler att tillgå för den näringsidkare som söker lokal. Prisnivån varierar mellan 850 kronor per kvadratmeter och år upp till omkring 1.100 kronor per kvadratmeter och år. Fastighetsägandet är sammantaget mycket diversifierat i Söderort och ser dessutom olika ut mellan företagsområdena. I vissa områden är det vanligt med någon eller några större långsiktiga fastighetsägare medan fastighetsägandet i andra områden präglas av mindre fastighetsägare som även de ofta är långsiktiga. I några sammanhang finns exempel på mer kortsiktigt fastighetsägandet. Den sammantagna bilden är att det finns goda möjligheter för näringslivet att utvecklas i Söderort och att fastighetsägarna i vissa sammanhang är av stor betydelse för detta.

Sammanfattning

Möjligheterna till utveckling i Söderort måste utgå från det befintliga näringslivet. Stockholm Business Region samverkar redan med företag som finns på plats för att hitta nya sätt att stärka Söderort. Generellt sett är det relativt svårt att attrahera nya investeringar till en specifik plats. Det är viktigt att erbjudandet är tydligt och att staden, området och andra aktörer kan leva upp till de förväntningar som en investerare har för att komma till ett beslut om etablering.

Strategin utgår från begreppen fokusera och samverka med syftet att nå konkreta resultat i form av nya arbetsplatser. Det innebär att vi inte kan göra allt, men att det vi gör ska präglas insatser som ger resultat och att vi gör det tillsammans med andra aktörer.

Med utgångspunkt från strategin kommer Stockholm Business Region att arbeta med paketering, fokusområden, företagsområden och etableringsfrågor på det sätt som framgått ovan.

SLUT

BILAGA 1

Pågående insatser

Stockholm Business Region arbetar utöver den ordinarie verksamheten i enlighet med Handlingsplan Vision Söderort genom att medverka i olika aktiviteter.

Medverkan i projektgrupper

Samordningsgruppen Stockholm-Huddinge

Gruppens syfte är att samordna utvecklingen i de bägge kommunerna.

Interrimsstyrelsen Kungens Kurva-Skärholmen

Gruppens syfte är att samordna utvecklingen i handelsområdet och det närliggande Skärholmen genom ett gemensamt bolag mellan Stockholm och Huddinge.

Samordningsgruppen Kungens Kurva-Skärholmen

Gruppens syfte är att samordna utvecklingen i handelsområdet och det närliggande Skärholmen genom ett gemensamt bolag mellan Stockholm och Huddinge.

Samordningsgrupp Kungens Kurva-Skärholmen

Gruppen tjänar som en arbetsgrupp under interrimstyrelsen för Kungens Kurva-Skärholmen.

Globen-Norvik

Gruppen ska skapa en gemensam bild över utvecklingsstråket längs riksväg 73. Samtliga kommuner längs sträckningen är representerade.

LÄSK (Lindalen-Älta-Skrubba)

Gruppen syftar till att samordna utvecklingen i Lindalen-Älta-Skrubba där tre kommuner har gemensamma intressen.

Farsta Large

Gruppen syftar till att utveckla Farsta i den nyligen antagna översiktsplanens riktning och se över utvecklingen med strategiska samband i Söderort med Farsta som nod.

Företagsgrupper

Stockholm Business Region sitter adjungerande i företagsgrupperna i Farsta/Larsboda, Slakthusområdet, Hammarby Sjöstad, Liljeholmen och Skarpnäck. Bolaget har nära samarbete med Årsta Partihallar och med företagsnätverk i söderort.

Projekt som Stockholm Business Region driver

Telefonplan

Stockholm Business Region fick i samband med beslut om Stockholm stads budget 2009 i uppdrag att arbeta med stadens utvecklingsområden, av vilket Telefonplan är ett. Arbetet sker i samarbete med Kulturförvaltningen och Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning. I mars månad 2009 beslutade ovan nämnda nämnder och styrelser att inrätta en styrgrupp för arbete med

Telefonplan. Styrgruppens ansvar är att samla och stötta de goda krafterna för en organisk utveckling kring Telefonplan genom att hitta synergieffekter i parternas engagemang i området. För närvarande pågår arbete med att finansiera en projektledningstjänst för att skapa en långsiktig stabilitet i utvecklingen.

Upprustningsprojektet

Stadsbyggnadskontoret, Exploateringskontoret, Stockholm Business Region och Trafikkontoret bedrev under ett antal år ett arbete med att ta fram riktlinjer för utvecklingen av stadens företagsområden. Riktlinjerna ska ligga till grund för stadens planering i och i anslutning till företagsområdena och för stadens rådgivning i etableringsfrågor till företag. I arbetet med riktlinjerna kom frågan om företagsområdenas fysiska skick upp. I ett flertal företagsområden anses de yttre miljöerna behöva ses över. Trafikkontoret och Stockholm Business Region fick i uppdrag att göra en översyn av företagsområdena och initiera ett långsiktigt arbete i syfte att rusta upp företagsområdena som nu har påbörjats.

För fyra år sedan påbörjades ett upprustningsarbete i Årsta Partihallar där företagen upplevde stora problem med nedskräpning och otydliga roller mellan olika aktörer. En första åtgärd var att hägna ett område som var extra utsatt för dumpning av skräp. Arbetet har sedan fortskridit tillsammans med trafikkontoret för att öka frekvensen på gatustädningen, installation av övervakningskameror och snabbare rapportering av kvarlämnade bilar.

Ett upprustningsprojekt pågår just nu i Farsta, där fastighetsägare, företag och staden tillsammans diskuterar och tar fram förslag på åtgärder.

Workshop för Söderort

Under en halvdag i mars 2010 träffades ett antal intressenter för att tillsammans ta fram en åtgärdslista inriktad på både kort och lång sikt, där de långsiktiga åtgärderna mer är strategiskt slag.

En bransch på stark frammarsch är handeln. Befolkningsökningen i Stockholm ger också ett ökat underlag för fler centrumanläggningar med handel och service vilket skapar fler arbetstillfällen. Arbetet med att stärka näringslivet i Söderort ska ske i samarbete med stadens företagsgrupper.

Åtgärdslistan (i kursivt) från workshop kring Söderort med bolagets kommentarer under varje förslag.

Strategiska åtgärder:

Marknadsanalys – var finns de bästa förutsättningarna och vilka branscher?

En sådan marknadsanalys kan vara till nytta för bolagets arbete med att identifiera och bearbeta potentiella internationella företag att flytta till Söderort.

Definiera fokusområdet (geografiskt) – skapa lokala samverkansgrupper.

Bolaget avser att bygga vidare på företagsgrupperna och arbetet som är inlett vid Telefonplan.

Ta fram program för utvecklingen av utvalda företagsområden

Bolaget avser att fortsätta med arbetet med upprustningsprojektet.

Överväg företagsetableringar västra Årstafältet

Punkten är mycket viktig för att säkerställa så att verksamhetsområdet Årsta Partihallar även fortsättningsvis kan fungera som stadens partihallsområde. Bolaget har i remissyttrandet till stadsbyggnadskontoret påtalat att bevarandet av nuvarande företagsområden ska prioriteras och befintlig industrimark bör i möjligaste mån inte omvandlas till bostäder, särskilt då målet är att tillskapa 50 000 nya arbetsplatser.

Långsiktigt är det viktigt att öka antalet arbetsplatser i Söderort. Tillskapandet av nya bostäder kommer på sikt att leda till nya arbetsplatser inom handel och service.

Definiera åtgärder för att påverka attityder till Söderort

Bolaget menar att detta inte är en primär uppgift, utan att det är en naturlig följd av arbetet med bättre infrastruktur och upprustade företagsområden.

Stärk varumärket inom Söderort genom samarbete med andra intressant varumärken (befintliga i området + rekrytering av fler)

Åtgärden är intressant och kommer att beaktas närmare. Det handlar om att göra Söderort till en attraktiv etableringsplats för utländska företag.

Skapa ambassadörer från näringsliv, kultur, idrott, Stockholms stad m fl

Bolaget menar att detta är en uppgift som kräver central samordning och ledning.

Insatser för fler kvalificerade utbildningar i Söderort

Bolaget menar att detta är en uppgift som kräver central samordning och ledning.

Workshop för Centrumutveckling i Söderort

I ”Handlingsplan Vision Söderort” fick Stockholm Business Region under 2010 tillsammans med stadsdelsnämnderna och Kommunstyrelsen ansvaret att genomföra ett projekt med syfte att utreda hur lokala centrum i Söderort kan utvecklas. Uppdragsgivare är ”Program för Söderort”. Projektet är ett led i stadens långsiktiga mål att öka attraktionskraften för mindre bostadsnära centrum.

Projektets avslutning var ett halvdagsseminarium "Centrumutveckling i Söderort" 25/1-11, anordnat av Evidensgruppen på Quality Globe Hotel. Under seminariet redogjorde tre forskare för forskning inom området. Ted Engqvist från Evidensgruppen berättade om en studie från Tyréns från 2006. SLK redogjorde för resultatet av "Boendedialogerna i Söderort" och SBR berättade om resultat från den serviceinventering som genomförts under uppdraget.

Bilaga 2 - Punkter i "Handlingsplan Vision Söderort (302-838-2009, 2010-04-28)" som direkt berör SBR, status 2011-09-06

Rubrik	Uppdrag	Uppdragsgivare	Förväntat resultat	Tidsplan enligt SLK	Ansvarig Nämnd
1. Hela Söderort	Prioritera insatser för att öka antalet arbetsplatser i ytterstaden.	Kommunfullmäktige i budget för 2010	Strategi för arbetsplatser i Söderort.	<i>Planering/utredning jan-nov 2011</i> <i>Strategi färdig dec 2011</i>	Stockholm Business Region
2. Fler arbetsplatser	Insatser för fler arbetsplatser	Program för söderort	Kvoten mellan dag och nattbefolkning ökar så att andelen förvärvsarbetande utgör minst 90 % av andelen förvärvsarbetande nattbefolkning.	<i>Start dec 2011</i> <i>Genomförande 2012-1014</i> <i>Delmål jan 2015</i>	Stockholm Business Region i samarbete med stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och Södertörns-kommunerna.
3. Samverkan med näringslivet	Utveckla samverkan med näringslivet i Söderort samt med näringslivet i övrigt kring lokaliseringen av arbetsplatser i söderort.	Program för Söderort.	Finna gemensamma strategier för näringslivets utveckling.	<i>Genomförande fram till dec 2014</i> <i>Delmål jan 2015</i>	Stockholm Business Region
4. Nya klusterbildningar	Studera förutsättningarna att utveckla nya klusterbildningar i Söderort	Program för Söderort.	Pröva om man kan finna nya kluster för företag inom t ex områdena ICT, Finans, miljöteknik eller Bio Science.	<i>Planering/Utredning jan-nov 2011</i> <i>Förstudie dec 2012</i> <i>Genomförande jan 2012 till dec 2014</i>	Stockholm Business Region i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden.

Rubrik	Uppdrag	Uppdragsgivare	Förväntat resultat	Tidsplan enligt SLK	Ansvarig Nämnd
5. Telefonplan, kreativa näringar	Utveckling av Telefonplan som ett centrum för kreativa näringar.	Uppdrag genom Stockholm Business Region, Kulturnämnden och stadsdelsnämnden i Liljeholmen-Hägersten.	Ett attraktivt väl-fungerande och känt kluster för kreativa näringar med tydliga kopplingar till Stockholmsmässan.	(Bibehålla och utveckla befintliga arbetsplatser samt verka för ytterligare 2500 arbetsplatser.) Genomförande: Fram till dec 2014	Stockholm Business Region i samverkan med Kulturnämnden, Stadsdelsnämnden i Hägersten Liljeholmen, Kommunstyrelsen, Stockholmsmässan, exploateringsnämnden, Konstfack samt näringslivet.
6. Miljöteknik Högdalen	Utveckling av Högdalens industriområde som centrum för miljö- och energiteknik	Program för Söderort	Möjliggöra för och attrahera företag som ligger i framkant inom miljöteknikområdet att etablera sig i Högdalen.	(Högdalen är känt som kluster för miljöteknik 2020) Planering/utredning jan-nov 2011 Förstudie dec 2011 Genomförande jan 2012	Stockholm Business Region i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden
7. Skrubba (LÄSK-projektet)	Ytterligare arbetsplatser i Skrubba	Tidigare Söderortsvision och Program för Söderort.	Samverkan kring bland annat en förändrad vägstruktur mellan med Nacka och Tyresö för att möjliggöra ett fullt utbyggt Skrubba industriområde.	Planering/utredning jan-nov 2011 Förstudie dec 2011 Genomförande jan 2012	Exploateringsnämnden i samverkan med Stockholm Business Region, Stadsbyggnadsnämnden samt Trafik- och renhållningsnämnden

Rubrik	Uppdrag	Uppdragsgivare	Förväntat resultat	Tidsplan enligt SLK	Ansvarig Nämnd
8. Kungens Kurva/Skärholmen	Utveckla Kungens kurva/Skärholmen som regional kärna, Nordens största handelsplats, arbetsområde, upplevelsecentrum och mötesplats.	Kommunfullmäktige i Stockholm och Huddinge	Mer sammanbyggt område. Fler arbetsplatser. Gemensam profilering. Att promenadsstadens idéer förverkligas i hela området. I arbetet ingår också att tillskapa ytterligare bostäder	(Arbetet pågår sedan början av 2000-talet.) Genomförande jan 2011 till dec 2014	Stockholm Business Region i samverkan med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden samt berörd stadsdelsnämnd.
9. Stråket Globen-Norvik	Främja tillkomsten av fler arbetsplatser i stråket till följd av hamnens etablering i Norvik och förändringarna vid Söderstaden.	Program för Söderort	Fler arbetsplatser, en positiv utveckling längs stråket och att företag i Stockholm som ligger i området för förändring erbjuds goda alternativa lokaliseringar.	Planering/utredning jan-nov 2011 Del 1 avslut dec 2011 Genomförande jan 2012	Stockholm Business Region i samverkan med övriga nämnder.
11. Företagsområden i övrigt	Utveckla befintliga företagsområden i samverkan med företagsgrupper med flera. Ge möjligheter för ökat markutnyttjande.	Kommunfullmäktige	Skapa fler arbetsplatser och positiv utveckling.	Genomförande till dec 2014	Stockholm Business Region, Stadsbyggnadsnämnden och Exploateringskontoret.

Rubrik	Uppdrag	Uppdragsgivare	Förväntat resultat	Tidsplan enligt SLK	Ansvarig Nämnd	Status
12. (Ny) Nya Älvsjö Centrum	Skapa förutsättningar för fler arbetsplatser och etableringar i Älvsjö	Förslag från SDF	Utnyttja potentialen kring nya resecentrum vid Älvsjö station	Genomförande jan 2011 till dec 2014	Älvsjö Stadsdelsnämnd, Exploateringsnämnden, Stockholm Business Region samt fastightsägare och Stockholmsmässan.	Roger Jonsson och Emilie Persson medverkade på workshop vt-11. Roger sitter med i grupp?
13. (Ny)	Fler arbetsplatser Larsboda	Etablera företag på 50 000 kvm ledig mark i Larsboda	Fler företag och arbetsplatser i Larsboda	Genomförande jan 2011 till dec 2014	Exploateringskontoret, Fastighetsnämnden, Stockholm Business Region samt berörd stadsdelsnämnd.	
Lokal utveckling						
14. Centrum-utveckling	Utreda hur de lokala centrumen kan utvecklas. Lokal profilering.	Program för Söderort	Öka attraktionen för de lokala centrumen och skapa attraktiva mötesplatser	Genomförande jan 2011 till dec 2014	Kommunstyrelsen i samarbete med Stockholm Business Region och stadsdelsnämnderna samt trafiknämnden.	"Älvsjö Sdn är igång. SBR deltar. Nyckeln är aktiva fastighetsägare (jmf Farsta C)." ¹
(Upprustning av kommunala bostäder)						
((Ny. Obs berör ej SBR direkt) Stimulans för Stockholm)	Omfattande upprustningar av bostadsbeståndet hos de tre kommunala bostadsföretagen samt kommunala	Kommunfullmäktige	Bättre standard i bostäderna och i den yttre miljön kring bostäderna. Lägre energianvändning och ökad säkerhet.	Genomförande jan 2011 till dec 2014	Stockholms stadshus AB	Investeringsfrämjande?

	<i>äldreboenden..</i>					
--	-----------------------	--	--	--	--	--

Rubrik	Uppdrag	Uppdragsgivare	Förväntat resultat	Tidsplan enligt SLK	Ansvarig Nämnd	Status
Satsningar på infrastruktur och projekt för att möjliggöra översiktsplanen						
15.Söderstaden inklusive överdäckningen av Nynäsvägen	En särskild vision har tagits fram för utvecklingen av Söderstaden som bl.a. innebär att Nynäsvägen överdäckas i vissa delar	Kommunfullmäktige	Ett område präglad av upplevelser, arbetsplatser, bostäder, restauranger och idrottsarenor.	”Stockholmsarenan beräknas vara klar 2013. Programutredning startas 2011” Planering/Utredning jan-april 2011 Beslut strategi Maj 2011 Planering/Utredning jun 2011 till nov 2012 Beslut dec 2012 Genomförande jan 2013-dec 2014	Fastighetsnämnden i samverkan med Stockholm Business Region, Stadsbyggnadsnämnden, Exploateringsnämnden, Trafik- och renhållningsnämnden samt S:t Erik Markutveckling.	”Vilket är SBR:s uppdrag i detta?” ¹
14. Kungens Kurva/ Skärholmen	Se ovan			Genomförande jan 2011 till dec 2014		
Utbildning						
15. Stärkt Samverkan med högskolor	Utveckla formerna för samverkan med universitet, högskolor och olika	Program för Söderort	Dra fördelar av utvecklingskraften i universitet och	Genomförande jan 2011 till dec 2014	Utbildningsnämnden, Stockholm Business Region och	”Pågår KTH i Högdalen och Södertörns Högskola i Farsta.” ¹

och universitet	verksamheter i Söderort.		högskolor		Kommunstyrelsen	
Rubrik	Uppdrag	Uppdragsgivare	Förväntat resultat	Tidsplan enligt SLK	Ansvarig Nämnd	Status
16. (Ny) Utveckla samverkan mellan skola och näringsliv	Utveckla entreprenöriellt lärande	Förslag från utbildningsförvaltningen	Öka förståelsen och intresset för entreprenörskap	Genomförande jan 2011 till dec 2014	Utbildningsnämnden i samarbete med Stockholm Business Region och Kommunstyrelsen	
Samverkan Södertörn						
17. Gemensamma mål näringslivsutvecklingen	Fastställa gemensamma mål för näringslivsutvecklingen i Söderort och på Södertörn	Program för Söderort	En starkare näringslivsutveckling i Söderort och Södertörn	Planering/Utredning mars 2011 till maj 2011 Beslut juni 2012	Kommunstyrelsen och Stockholm Business Region	"Pågår delvis. Behöver hitta en fungerande form. Politisk styrgrupp?" ¹

¹ Utdrag ur "Sammanställning Förvaltningsremiss 302-838/2009, 2011-06-23, s.33-36

